

Vyloveno z paměti

Josef Dohnal

Masarykova univerzita – Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnavě

jdohnal@phil.muni.cz

Budu osobní a jistě i málo objektivní — ale odbornou stránku života a díla prof. PhDr. Vladimíra Svatoně, CSc., nechť posoudí jiní podrobněji a přesněji. Je v mnohém fixována v písemných materiálech — monografiích, člancích, dopisech, e-mailové korespondenci... Litera scripta manet. Zato vše osobní je zachyceno jen pamětí — a ta je ošidná, vybírá si, tlumí i zesiluje, něco vymaže docela, neumí být jiná než subjektivní. A s námi odejde. O striktní objektivitě si dávno dovoluji pochybovat...

Kdysi dávno — v samém začátku osmdesátých let — se u přehrady Bystřička konala konference věnovaná N. V. Gogolovi, kterou pořádali olomoučtí rusisté pod vedením profesora Miroslava Zahrádky. Jel jsem na ni jako pořád ještě zelenáč, jen nedávno jsem ukončil fakultu, sotva jsem nastoupil jako asistent na tehdejší Katedře ruské a sovětské literatury na Filozofické fakultě univerzity, která tehdy ještě nesla jméno Jana Evangelisty Purkyně, bez větších zkušeností z podobných fór, s referátem připraveným téměř na poslední chvíli, i když pečlivě. Bylo to setkání zčásti neformální, což bylo dáno i místem konání, ale i tím, jak se k sobě účastníci chovali v neformálních podmínkách mimo svoje katedry. Jak vystupovali jednotliví představitelé tehdejší rusistiky, rostla ve mně pochopitelná nervozita a obavy, jak se s vystoupením vypořádám. Přesto mi utkvěl v paměti především jeden z referujících — mluvil, jako by věty bylo možné formulovat jen tím jediným možným způsobem, kterým je pronášel. Nemusel se ani moc snažit cokoli zdůrazňovat, aby ho ostatní poslouchali — dělali to samozřejmě a s neskrývaným zájmem, protože bylo cítit, že vše, co říká, má v jeho pojetí svůj důvod, že nestaví argumenty na písku — ty jeho zněly neprůstřelně, promyšleně a bylo jasné, že jsou založeny na výtečné znalosti faktů, a to nejen z ruského prostředí. Co se mého příspěvku týká, asi to nebyla žádná sláva, ale vím, že mne tehdy někteří z koryfejí pochválili, mezi nimi právě — tehdy ještě ne profesor — Vladimír Svatoň, právě ten, jehož vystoupení mne obsahem i formou zaujalo. Není třeba popisovat, jaká to byla významná motivace. Bylo to také na delší dobu naše jediné setkání a nikterak nenapovídalo, že budou nějaké další kontakty následovat. Setkali jsme se pak ještě, tuším, na dvou konferencích, ale opět jen zběžně a spíše formálně. Víím jen, že mi jeho vystoupení opět připadalo inspirativní a navíc přednášená nezaměnitelným způsobem, jako by to skutečně ani jinak nešlo, úsporně, přesně, věcně.

Přesto nemělo zůstat u letmých setkání na konferencích. Když jsem po delší době, kterou jsem si zpeřtil dvěma roky mimo fakultu pobytem na lektorátu v zahraničí,

konečně završil práci na disertační práci pod vedením prof. Miroslava Mikuláška, rozhodl se právě on, že mne podrobí nepředstavitelné tortuře, když jako oponenty pro moji práci o Leonidu Andrejevovi vybral profesora Radegasta Parolka a tehdy ještě pořád docenta Vladimíra Svatoně. Oba posudky mám ještě schovány. Na obhajobu se oba dostavili osobně a v malé zasedací místnosti děkanátu filosofické fakulty v Brně své posudky přednesli. Zřejmě teprve dnes mohu docenit, jaké to z jejich strany bylo velkorysé gesto, že vůbec přijali takovou úlohu a že oba vážili cestu z Prahy do Brna. Možná to bylo i proto, že tehdy se aspiranti (dnes doktorandi) neplánovali po desítkách, takže obhajob nebylo tolik jako dnes, možná samo téma jim stálo za pozornost (leccos bych dnes napsal samozřejmě jinak...), možná je profesor Mikulášek přesvědčil, nevím. Z celého jednání komise při obhajobě mi utkvěl v paměti klidný projev prof. Parolka a pak právě slova prof. Svatoně, která pronesl před tím, než parafrázoval obsah svého posudku na moji práci, a která mi znějí jako jisté memento dnes, kdy občas píše podobné posudky sám: „Jednou z vlastností posudku oponenta je, že musí vznést nějaké připomínky, jinak by nebyl dobrým oponentem.“ Připomínky byly, jak také jinak, věcné, formulované přesně a navíc taktně tak, že jimi už vlastně naváděl na odpovědi, případně otevíral jiné možné a z jeho pohledu za zvážení stojící pohledy. Jak přesně jsem na jeho připomínky odpověděl, nevím. Víím jen, že od té doby jsme se setkávali při různých příležitostech častěji a že už si mne pamatoval a vždy našel chvíli na pár vět, na dotaz, na čem pracuji, co se děje na brněnském pracovišti, pozdravoval po mně brněnské rusisty, pokud na konferenci chyběli...

Pak přišly rušné doby, kdy to s rusistikou v některých momentech nevypadalo moc dobře. V některých knihovnách likvidovali všechny knihy psané azbukou, na fakultní vrátnici se mne jednou jeden z kolegů z jiné katedry vážně zeptal, na jaké pracoviště jsem přešel, že mne ještě potkává na fakultě. Skončila *Československá rusistika* (škoda, přeškoda), nastalo jakési vakuum, které jsme se v Brně rozhodli vyplnit a začali vydávat nový časopis pojatý slavisticky — *Opera Slavica*. Cílem bylo vytvořit novou možnost publikovat a jedním z hlavních úkolů bylo získat pro spolupráci české i slovenské rusisty a slavisty. Jedním z prvních byl pochopitelně i prof. Svatoň. Náš počín přivítal, slíbil, že „něco pošle“. Nezůstalo u slibu. O časopis se zajímal i později, kdy se plně věnoval *Světu literatury*. Nikdy jsem nezaznamenal, že by chtěl vystupovat konkurenčně, ačkoli by to tak mohlo být.

Naše setkání ani později nebyla nijak častá — konference, obhajoby, schůze oborové rady na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, do níž mne přizval. Pokud jsme se sešli, zpravidla se rozvinula diskuze, většinou o tom, co bude, méně o tom, co bylo. Nakolik si vzpomínám, nikdy jsem neměl pocit, že mne poučuje, že mi vnucuje svůj názor, ačkoliv ho měl a dokázal pro něj vždy najít důvody. Řeč šla o literatuře, o poměrech v české rusistice, o plánech. A o životě, zvláště v nedávno minulých letech i o tom, jak strašně rychle utíká čas. Vzpomínám si, jak na jednom takovém setkání prosazoval myšlenku, že bychom „my mladí“ — měl tím na mysli naši generaci rusistů — měli sednout a sepsat novou historii ruské literatury. Měl vizi, že vytvoříme publikaci jinou, než byly ty předchozí, přehled podaný z pohledu naší generace, která prošla tou velikou změnou. Pamatuji se na jeho účast na naší konferenci Hodnoty v literatuře a v umění v roce 2014. Jako její organizátor jsem pobíhal od jedné sekce do druhé, řešil přesuny v programu, jeho vystoupení, které začalo dříve, než jsem čekal, jsem proto slyšel jen zčásti. Dojem? Stále stejný — věčný, přesný, v diskusi pak

noblesní a taktní, ale i jistým způsobem nesmlouvavý, když sděloval nesouhlas a prokazoval, že jeho vidění má pevný základ. Tentýž den odjel, spěchal domů.

Těch opravdu osobních a méně formálních setkání nebylo mnoho, doba byla stále uspěchanější. Když si při jedné z dalších takových příležitosti — a opravdu jsem netušil, že je to naše poslední osobní setkání — stěžoval na horšící se zdraví, věřil jsem (chtěl jsem věřit), že to není vážné. Pozval jsem ho k nám na připravovanou konferenci, to už se ale omluvil.

Spíše jsme si psali a pěstovali trochu zvláštní formu výměnného obchodu — on mi posílal *Svět literatury*, já jemu *Opera Slavica*. Neopomněl nikdy reagovat, poděkovat, kratičce zhodnotit, zda se nám číslo povedlo, připojit osobní poznámku. V jednom z ne tak dávných mailů psal, jak bolestně prožívá to, že musel opustit dům po rodičích v Roztokách.

Když jsem prof. Vladimíru Svatoňovi poslal na konci listopadu 2018 dvojčíslo *Opera Slavica* 3 a 4/2018, přál jsem mu v průvodním minidopise do nového roku 2019 pevné zdraví a hodně optimismu. Neozval se. Bylo mi to trochu divné, ale věřil jsem, že se obálka s daným číslem časopisu jen někam zatoulala, začínal už přece předvánoční poštovní zmatek... Byl bych mu v lednu poslal nové. Neblahá zpráva mne zastihla tisíce kilometrů od Prahy, nedovolilo mi to přijít na poslední setkání. To číslo už znovu posílat nebudu, ale s každým dalším si budu uvědomovat, že mi mezi příjemci jeho jméno bolestně chybí, že — a to zdaleka ne jen v adresáři příjemců časopisu — se objevilo a zůstává výmluvně prázdné místo.

Milý Vladimíre, mám výčitku, které se už nezabavím — vyzýval jsi mne, dokonce vícekrát, abych do *Světa literatury* také něco poslal. Neslíbil jsem, napsal jsem Ti tehdy, ale pak ještě několikrát i řekl, že se pokusím, ale napevno slíbit nemohu, že je „toho“ moc. Poslal jsem jen malý text, příspěvek do jedné diskuse. A neposlal jsem nic dalšího. Až teď, post festum. Snad mi to odpustíš...

